

ELS CAMPS LÈXICS

OBJECTIUS.

Dins l'objectiu formal d'ampliació del vocabulari és convenient encabir-hi les possibilitats que la capacitat d'eixemplament dels límits lexicals per associació d'idees i per afinitats significatives pot oferir.

La nostra pretensió seria d'aconseguir que els nins intuïssin i valorassin com la llengua influeix en l'estructuració de la realitat per part del pensament.

L'objectiu indicat al primer paràgraf es podria definir en dues direccions:

a) augmentar el nombre de paraules aptes per designar un objecte, funció, acció, relació, element, etc. del camp lèxic;

b) relacionar els noms diferents del camp lèxic i fer veure el lloc exacte de cada un d'ells en el context del conjunt.

PROCÉS DIDÀCTIC

1. Ambientació i motivació:

Presentarem una sèrie de conjunts de mot pertanyents al "VOCABULARI: L'ALIMENTACIÓ" a la pissarra. Aquests aplecs seran volgudament incomplets dins l'ampli repertori que l'inventari recopilat ofereix:

formatge
formatge en porcions
nata
brossat
iogurt
mantega

anís
viski
rom
vi
conyac
xerès
ginebra

sobrassada
botifarró
xorís
salsitxa

begudes alcohòliques

embotits

derivats de la llet

Si demanam que associïn els quadres de l'esquerra amb els de la dreta podrem passar a:

1.1. Identificació i deducció del concepte:

Observarem com dins el nostre inventari ens és permès de trobar grups (subsistemes lèxics) amb

paraules que presenten uns trets significatius comuns.

Cal arribar a veure com TOT el nostre inventari constitueix ell mateix un camp lèxic.

Descobrirem nous camps lèxics dins el nostre àmbit de consideració: fruites, verdures, carns, llegums, ...

2. Reflexió teòrica (comprensió i anàlisi):

— observarem com els límits definidors del camp semàntic no estan ben definits.

— Ens valdrà per a determinar un camp lèxic la comprovació de la presència possible d'un mot diferent al mateix lloc d'una oració matriu. Proposarem dos exemples:

. EL DIA 14 VA ESSER UN
només podrem fer servir: DILLUNS, DIMARTS, DIMECRES ..., és a dir, el camp semàntic "els dies de la setmana".

. TENC FRED, EM POSARE UN (UNA)
VALDRIA: ABRIC, JERSEI, CAMISA, GAVARDINA, GAVANY..., és a dir, el camp semàntic "les peces de vestir".

— Entre tots tractarem d'enunciar una definició. Pot servir:

. CAMP SEMÀNTIC O "CONJUNT DE MOTS QUE INDICA DIVERSOS ASPECTES D'UNA ÀREA DE LA NOSTRA EXPERIÈNCIA".

— Observarem com només hi ha camps lèxics de noms.

— Distingirem camp semàntic de FAMÍLIA LÈXICA.

— Ens referirem als vocabularis especialitzats.

3. Aplicació:

— Treballarem, per equips, sobre camps lèxics possibles: colors, olors, mobles, botigues, plantes, embarcacions, eines, aparells, malalties, parentiu, vehicles, escola, relacions amistoses, ...

4. Exercicis:

— Confeccionar, en petits grups, un camp lèxic de l'àrea de matemàtiques: figures geomètriques.

— Redactar, en equip, un joc similar a L'HOSPITAL (assignar a cada participant un nom pertanyent a un camp lèxic determinat, que donarà nom al lloc; escriure una narració on s'empri aquesta terminologia; quan un lector llegeix la redacció en veu alta i anomena un dels personatges, aquest

es desplaçarà obligatòriament, si diu el nom del joc tots s'han de bellugar; s'elimina aquells que no actuen d'acord amb la norma).

5. Criteris d'avaluació:

S'hauran de contemplar dos aspectes:

- Per una part, donats alguns elements d'un camp semàntic saber definir-lo.
- Per l'altra, espontàniament, escriure noms d'un camp semàntic prèviament definit.

ELEMENTS BÀSICS DE LA NARRACIÓ

NIVELL: 8e d'E. G. B.

OBJECTIUS:

- Analitzar un conte per descobrir-hi els elements principals que intervenen en una narració.
- Delimitar l'estructura d'una narració breu.
- Aplicar la tècnica analitzada a la creació d'un conte.

EL CONTE:

Les raons de la selecció d'aquesta narració són ben senzilles: lligam amb la temàtica del nostre inventari lèxic des d'una perspectiva humorística, senzillesa d'estructura, de vocabulari i de sintaxi.

EL CROISSANT PERFECTE

"Quan a en Pau Pou li va pegar la curolla dels croissants, feia feina a les oficines d'una casa d'assegurances. Era un empleat correcte i eficient i probablement hauria arribat a tenir un càrrec important a l'empresa. Però un dia va reparar que els croissants que menjava per berenar no eren sempre iguals, que els seus colors, gusts, les seves olors i formes tenien molta de varietat. Aleshores la seva vida canvià. Va començar a fer tard a la feina, perquè tots sabem que els croissants tenen el seu millor moment al matí, quan són cuits de l'hora. I no solament entrava tard: a més a més, a mitjan matí, amb l'excusa d'anar a prendre un cafè, de vegades passava dues hores rondant per pastisseries i forns. No penseu ara que en Pau

Pou fos un golafre i que menjàs caramulls de croissants cada dia. No. Entrava dins les pastisseries, observava el munt de croissants amb mirada experta, els ensumava i, si podia, remenava el pilot cercant si davall n'hi hauria de més reeixits. Als bars feia igual. De vegades demanava que li servissin un croissant concret. El tastava i assaboria, però poques vegades se'l menjava sencer. Hi havia llocs on, segons ell, tenien molt mals croissants, i ja no hi tornava pus.

La curolla va anar creixent i prest va viure obsedit per trobar el croissant perfecte. Després de moltes d'amonestacions dels caps de l'empresa, el nostre heroi fou acomiadat. Durant un temps va viure de la indemnització, sense pensar en el futur, i recorria carrers i més carrers de la seva ciu-

tat cercant aquell pastís ideal.

Una tia seva li va procurar una feina quan ja acabava els doblers. Se tractava de fer de vigilant de nit a un hotel. Treballaria de les dotze de la nit a les set del matí. En plegar podria anar a peregrinar per pastisseries i fleques, i horabaixa dormiria. Va acceptar, però tot d'una va sorgir un problema: a les sis i mitja en punt arribava a l'hotel l'aprenent del forn per dur-hi els pastissos, i entre aquells pastissos hi havia els croissants més infectes i depriments del món, segons paraules del nostre expert. Cada matí remenava el caramull de croissants, indignat, i obligava l'al·lot del forn a ensumar-los i contemplar-ne la trista color i les formes imperfectes, mentre li feia un sermó enfervorit en nom de l'ètica, la plàs-

tica i la gastronomia. Acabaven cridant tots dos i l'al·lot del forn se n'anava dient a tothom que aquell home estava tocat del bolet.

Un matí va anar a dur els pastissos l'amo mateix del forn, perquè l'aprenent estava malalt. El nostre heroi començà a remenar els croissants sense consideració, dient que allò eren aberracions. Acabaren tots dos cridant amb violència i el fanàtic dels croissants va ventar una galtada al pastisser, i li va fer un ull de vellut. El ferit anà a veure el director de l'hotel.

Després d'haver estat acomiadat de l'hotel, el nostre protagonista ja no va trobar feina. Potser era per mor del seu aspecte, car els ulls li havien tornat molt lluents, s'havia aprimat, la roba li anava molt baldera i els cabells sempre els tenia de punta. L'estrany neguit del croissant perfecte el posseïa i vagarejava pels carrers de dia i de nit.

Prest se va trobar sense diners i malvivía com podia. Ara ja no anava tan ben vestit com

quan estava a les assegurances, i als forns no el deixaven entrar a remenar els croissants. S'havia d'aconterar de contemplar-los des del mostrador.

Un dia s'assegué a un banc del parc, desesperat. Al mateix banc hi havia un vellet, vestit amb un texans i un jersei tronat, barba de quatre dies i una mirada molt trista. No sé com degué esser que lligaren conversa i el nostre heroi va contar al vellet les seves desventures. Aquest se'l va escoltar amb molta atenció i després el convidà a dinar. Anaren a un hotel de cinc estrelles, on el jaïet del jersei tronat va esser rebut pel personal com una persona molt important.

El vellet del jersei tronat era un milionari americà que sempre havia viscut enrevoltat de gent interessada. Desenganat, havia decidit de cercar un idealista com els d'un temps. Ja feia mesos que anava d'act d'allà sense resultat. Però ara, a la fi, havia trobat el darrer romàntic, l'home que ell cercava.

Se va constituir la Fundació Pro Croissant amb seu a Nova-York, que va crear diversos premis de molts de milers de dòlars per otorgar als pastissers i forners que excel·lissin en la fabricació de croissants. A París fundaren la Biblioteca d'Estudis del Croissant i, com que no hi havia gaire llibres sobre aquesta matèria, posaren en marxa una editorial que en publicava. Assessorat per un equip de set científics, deu artistes, un famós "maitre" i vint tastadors, en Pau Pou viatjava pel món fent conferències i promouent el noble ideal del croissant perfecte.

El milionari americà es va morir en pau i el croissant va esser dignificat i elevat a la seva vertadera categoria, car, com diu el lema de la Fundació Pro Croissant: "El croissant és l'expressió més pura de l'art i la filosofia contemporanis."

(Picanyol a "CAVALL FORT",
nº 63, juny 1983)

PROCÉS DIDÀCTIC.

PRIMERA SEQUÈNCIA.

El treball es durà a terme en tres seqüències:

1. Anàlisi del text proposat (comprensió i expressió orals).

1.1. Lectura individual silenciosa.

1.2. Comentari de les paraules i expressions de difícil comprensió (ús del diccionari): currolla, golafre, reeixits, obsedit, acomiadat, fleques, ètica, plàstica, gastronomia, neguit, vagarejava, un idealista, el darrer romàntic, tocant el dos, tocat del bolet, ventar una galtada...

1.3 Lectura expressiva amb adequació de l'entonació, les pauses i el ritme.

1.4. Respondre preguntes tancades:

- comprensió del text
- síntesi del text.

1.5. Resumir oralment el text.

1.6. Formular-se entre ells, preguntes referides al conte.

1.7. Destriar els personatges de "El croissant perfecte" i fer-ne un breu retrat (pensem que a la narració objecte del nostre treball només s'insinuen, es tractarà doncs, d'un exercici d'inventiva i d'imaginació).

1.8. El fil de la narració: s'intentarà enumerar, molt sintèticament, els esdeveniments de manera lineal.

1.9. Analitzarem l'"encadenament" de les accions: "Però un dia...", "Una tia seva...", "Un matí...", "Després de ...", "Un dia s'assegué...", "Se va constituir...", ...

1. 10. Remarcarem els tres moments essencials del conte: plantejament (dos primers par.) - nus (cinc par.) - desenllaç (quatre par. finals).

SEGONA SEQUÈNCIA.

2. Estudi dels elements caracteritzadors de la narració:

2.1. El "joc de la credibilitat": cal observar l'acord tàcit que s'estableix entre autor i lector: tots dos han de fer veure que el que es llegeix és real.

2.2. Anàlisi del paper del narrador:

protagonista
participant
testimoni directe o indirecte
impersonal (des de fora del relat)
mixt

2.3. L'acció:

2.3.1. La funció del verb (formes predominants, utilització en aquest cas del perfet perifràstic, casos de pretèrit perfet simple, present històric,...).

2.3.2. La contatenació dels fets:

el lligam comú
el "com" es produeix el lligam: - enumeració ràpida
- escenes (l'escena immediata).

2.4. Els personatges.

2.5. Altres trests de la narració:

descripció (retrat) -diàleg-humor-intriga-fantasia...

2.6. L'estructura clàssica:

presentació (plantejament)
nus
desenllaç

2.7. Els gèneres narratius més característics: el conte i la novel·la.

TERCERA SEQUÈNCIA.

3. Lectura d'alguns exemples de narració (fragments de narracions o narracions de diferents caires: rondalles, "Llibre de les bèsties", "El raïm del sol i de la lluna", "Plagueta d'ales", "Les pedres que suren", "La serpentina", ...

4. Creació:

Es proposarà d'escriure un conte a partir del que s'ha treballat a classe. Es tracta d'aconseguir l'adequació a l'estructura i els elements del relat que hem analitzat.

L'originalitat radicarà en la història i els personatges, no, en el nostre cas, en l'estructura narrativa.

Per: Miquel Sbert i Garau

Aquestes fitxes corresponen al treball "Vocabulari, l'alimentació, Programa d'un trimestre de treball de Llengua catalana a Vuitè Nivell d'EGB", al que pertany aquesta fitxa didàctica. El treball, inèdit, fou distingit amb un dels Premis Baldori Rexach als Mestres l'any 1985.